

historie van elk volk wortelen – een ‘Europees bewustzijn’ bestaat nog maar nauwelijks. Anderzijds zijn er krachtige economische factoren die naar verdergaande eenwording stuwen: nieuwe produktietechnieken die alleen in supranationaal verband kunnen worden toegepast en de wenselijkheid om de EG in staat te stellen, het hoofd te bieden aan de concurrentie van de Verenigde Staten en van Japan.

Wat dat laatste land betreft: was in '45 zijn droom vervlogen om binnen afzienbare tijd met militaire middelen de sterkste mogendheid ter wereld te worden, het lijkt wel of Japans machthebbers zich nadien hebben voorgenomen op economisch gebied te bereiken wat aan een vorige generatie op militair gebied mislukt is – anno '85 heeft het land, welks bevolking nog steeds gekenmerkt wordt door een grote mate van gedisciplineerdheid, zich ontwikkeld tot een centrum voor de vervaardiging, op de meest efficiënte wijze, van de meest geavanceerde industriële produkten.

Een andere wereld, niet langer door Europa gedomineerd! Maar in veel opzichten dezelfde: vervuld zo al niet van oorlog, dan toch van strijd. Strijd van arme volken onderling en tegen de rijke. Strijd binnen menig volk van de niet-bezittenden tegen de bezittenden. Strijd van minderheden om meer autonomie. Strijd om fundamentele menselijke vrijheden die in de totalitair geregeerde staten (daaronder de communistische en een groot aantal onafhankelijk geworden koloniën) met voeten getreden worden. Strijd vanuit religieus en politiek fanatisme dat zich in telkens nieuwe vormen openbaart. Het is een veelvormige strijd – gevoerd terwijl de mensheid als geheel voor het eerst sinds haar tot in de vroegste prehistorie teruggaande ontwikkeling langs de rand van de afgrond loopt.

Ander Nederland

In de zeventiende eeuw was de Republiek der Verenigde Nederlanden, hoe klein ook, een der machtigste staten van Europa en in de negentiende ging het jonge Koninkrijk geleidelijk een speciale positie innemen dank zij het bezit van het meest profijtelijke koloniale gebied ter wereld: Nederlands-Indië. Een grote mogendheid was Nederland niet meer maar het voelde zich verheven boven de talloze kleine. In de wereldeconomie en speciaal in de economie van Europa vervulde het als handelsland een bemiddelende functie – het onthield zich van deelneming aan de mili-